

Særtryk af

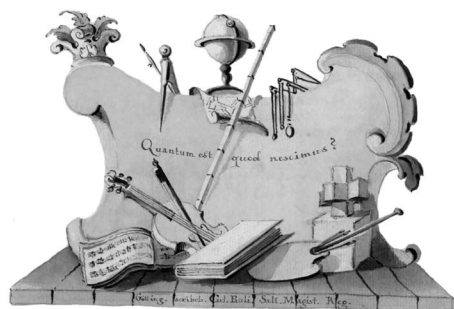
FUND OG FORSKNING

I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS

SAMLINGER

Bind 49

2010

With summaries

KØBENHAVN 2010

UDGIVET AF DET KONGELIGE BIBLIOTEK

Om billedet på papiromslaget se s. 258.

Det kronede monogram på kartonomslaget er tegnet af
Erik Ellegaard Frederiksen efter et bind fra Frederik III's bibliotek

Om titelvignetten se s. 107.

© Forfatterne og Det Kongelige Bibliotek

Redaktion: John T. Lauridsen

Redaktionsråd:

Ivan Boserup, Grethe Jacobsen, Else Marie Kofod,
Erland Kolding Nielsen, Anne Ørbæk Jensen,
Stig T. Rasmussen, Marie Vest

Fund og Forskning er et peer-reviewed tidsskrift.

Papir: Lessebo Design Smooth Ivory 115 gr.
Dette papir overholder de i ISO 9706:1994
fastsatte krav til langtidsholdbart papir.

Grafisk tilrettelæggelse: Jakob Kyril Meile
Tryk og indbinding: SpecialTrykkeriet, Viborg

ISSN 0060-9896
ISBN 978-87-7023-077-3

MINDRE BIDRAG

Misforståelser og fejl? Nogle bemærkninger til Erik Petersens afhandling i Fund og Forskning bind 48.

Det er glædeligt, at en yngre generation nu viser interesse for håndskriftsamlingens tilblivelse, og det må hilses velkomment, at Erik Petersen har fremdraget og analyseret, hvad der ser ud til at være den ældste bevarede fortegnelse over bøger og håndskrifter, som blev erhvervet til Frederik 3.s bibliotek, efter at Peder Schumacher var blevet bibliotekar. Noget kladdeagtig er den ganske vist, så man kan have sin tvivl, om den er identisk med en i en anden kilde nævnt fortegnelse eller er en kladde hertil, men den er ganske utvivlsomt en vigtig kilde til bibliotekets ældste historie.

Denne fortegnelse havde jeg desværre forbigået, da jeg skrev min bog om bibliotekets historie, ikke fordi jeg, som EP hævder (s. 12), havde misforstået den, men fordi jeg ved første øjesyn fandt det vanskeligt at danne mig en præcis forestilling om indholdet, som forekom (og i erindringen stadig forekommer) mig mere komplekst i sin sammensætning, end EP skildrer det. En analyse blev derfor udskudt til et senere tidspunkt i arbejdsfasen, hvor den så blev glemt, da andre ting pressede sig på. Ved omtale af en dubletkatalog fra Frederik III's med arkivsignaturen E 6a, kom jeg imidlertid ved skrive- eller hukommelsesfejl til at betegne denne som E 8a, der er arkivsignaturen for ovennævnte fortegnelse, hvad der unægtelig er højst beklageligt. Men det må siges, at jeg finder det vanskeligt at forstå, at EP ikke har gennemskuet dette. Dubletkatalogen i E 6a er, som den trykte arkivregistratur angiver, den eneste bevarede fra Frederik 3.s bibliotek, og med den korrekte signatur E 6a er kun denne citeret i min bogs hovedafsnit (s. 45 og 50), som EP naturligvis kender. Til yderligere bekræftelse kan henvises til min afhandling om bibliotekets dubletudskillelser gennem tiderne i *Fund og Forskning*, 37, 1998, hvor der entydigt henvises til E 6a og ikke E 8a.

Ved videre nærlæsning af afhandlingen bemærkes, at forfatteren i det hele taget har et noget problematisk forhold til sine forgængere. Der er flere eksempler på, at han ligger under for en tilbøjelighed til

at drage deres indsats i tvivl ved så at sige at stille dem i skammekrogen for begåelse af angivelige misforståelser eller fejl. Om E 8a hedder det således i resumeet (s. 54), at indholdet “if all noticed have been misinterpreted.” Sagforholdet er, at Chr. Bruun i en afhandling 1873 som den første gjorde opmærksom på (“noticed”), at der her fandtes bevaret en liste over bibliotekets håndskrifter. Bogregistreringen blev ikke omtalt, da den var irrelevant i den umiddelbare sammenhæng, og Bruun indlod sig tydeligvis ikke på at karakterisere listen som helhed. Så EP gør Bruun uret. Det kan beklages, at Bruun renoncerede på at give en fyldigere beskrivelse af indholdet, men “misinterpreted” E 8a har han ikke.

Også en anden bibliotekshistorisk forgænger, den kyndige og respekterede kender af middelaldersamlingen Ellen Jørgensen, har EP fundet anledning til at miskreditere ved at tillægge hende den urigtige opfattelse, at katalogen i E 8 skyldes (er affattet af) Peder Schumacher. EPs udgangspunkt er, at hun i sin i 1926 trykte katalog over de middelalderlige latinske håndskrifter har brugt betegnelsen “Cat. Schumacheri”. Det er en benævnelse, som godt kan misforstås, men hvorfor ikke foretage den meget nærliggende handling at checke den ved at efterse katalogens forkortelsesliste? Her fremgår det utvetydigt, at “Cat. Schumacheri” blot er en praktisk forkortelse for, hvad der anføres som en “Catalogus librorum typis exaratorum pariter ac msc. quibus curante Schumachero aucta est Regia Bibliotheca”, altså en katalog over tilvæksten, som Schumacher har haft ansvaret for. Den formulering er der ikke noget forkert ved. “Cat. Schumacheri” skal slet og ret forstås som “Schumacher-katalogen” i betydningen tilvækstkatalogen fra Schumachers tid, og med mit kendskab til Ellen Jørgensen ville det have ligget hende fjernt at fremsætte en så åbenlyst tvivlsom påstand, som at den skulle være affattet af Schumacher. Men det er, hvad EP søger at fastslå. Skulle han bygge på andre kilder, har han forsømt at citere dem, så med den foreliggende tekst virker det som en besynderlig kamp mod vejrmøller og er i sin grund en slet funderet insinuation, når han i resumeet s. 54 vender sig mod Jørgensen og polemisk slår fast: “Catalogus E 8 is not the catalogue of Schumacher...”. Det har hun jo overhovedet ikke hævdet!

Synd og skam, at en ellers god afhandling skal skæmmes af polemisk fremførte postulater, hvis nødvendighed det er svært at indse. Det er ganske i sin orden, undertiden ønskeligt eller tilmed påkrævet, at der gøres op med fortidens synder. Men ud over research forudsætter dette efter undertegnedes opfattelse indlevelse, omhyggelig fortolkning og

behørig fairness. Ikke mindst, når det drejer sig om afdøde forskere, som er uden mulighed for at tage til genmæle.

Endnu et forhold bringer atter Ellen Jørgensen i spil. I alle de gængse bibliografier, der registrerer litteratur om Det Kongelige Bibliotek – “Dansk bibliotekslitteratur”, “Dansk historisk bibliografi” osv. – anføres en afhandling af hende, som EP af ukendte grunde har undladt at inddrage blandt referencerne, skønt dens relevans er indlysende. Den har titlen “De middelalderlige latinske Manuscripter i det kgl. Bibliotek. Et Bidrag til Manuscriptsamlingens Historie”, findes publiceret i *Festskrift til Kristian Erslev*, 1927, s. 211-26 og rummer en indsigtfuld omend selektiv oversigt over middelaldersamlingens historie. Heri fortæller Jørgensen bl.a. om middelalderhåndskrifter i Frederik 3.s bibliotek og henviser både til fortegnelsen i E 8 og den i E 8a, førstnævnte selvsagt også her korrekt betegnet som en fortegnelse over accessionen fra Peder Schumachers tid, sidstnævnte lige så uangribeligt som skrevet med Schumachers hånd.

Harald Ilsøe

Replik om KBs Arkiv E 8 a, Harald Ilsøe og historikken.

Foranlediget af mit bidrag i *Fund og Forskning*, 48, 2009, har Harald Ilsøe fremført nogle bemærkninger til den knappe historik der knyttes til KBs Arkiv E 8 a, *Schumachers liste*, og KBs Arkiv E 8, *Worms katalog*. Hans indlæg rummer én væsentlig oplysning, nemlig den, at han ikke selv inddrager KBs Arkiv E 8 a i sit *opus magnum* fra 1999, *Det Kongelige Bibliotek i støbeskeen*. Det er nyt for mig og formentlig en del andre læsere, der ikke har været opmærksomme på, at Ilsøe, når han i sit værk refererer til E 8 a i virkeligheden henviser til KBs Arkiv E 6 a. Ilsøe finder det svært at forstå, at jeg ikke har gennemskuet denne forveksling. Det er det måske, men Ilsøe har ikke gjort det let. Han retleder ikke læseren på de trykte rettelsesblade, der fulgte udgivelsen af hans værk. Det er fint, at han gør det i sit indlæg, men Ilsøe må finde det nemt at forstå, at jeg med den forståelse, hans bog havde givet mig, måtte mene, at han havde dannet sig et forkert indtryk af E 8 a's indhold. Det viser sig nu, at han slet ikke havde dannet sig et indtryk, og det er nyttigt at vide.

Ilsøe antyder, at jeg har fraskrevet Chr. Bruun æren af at være den, der først har gjort opmærksom på KBs Arkiv E 8 a. At jeg ikke har det, fremgår med stor tydelighed af min afhandling, bl.a. på s. 11, hvor jeg

tillige krediterer Bruun for at have identificeret fortegnelsens hånd som Schumachers. Jeg skriver endvidere, at Bruun kun har studeret listen overfladisk. Det står jeg ved, for det har undret mig, at Bruun ikke forfulgte det spor, han faktisk fandt, og ikke udnyttede kildens potentiale i en afhandling, hvis emne er *Det store kongelige Bibliotheks Stiftelse under Kong Frederik den Tredie og Kong Christian den Femte*. At Ilsøe ikke selv fandt det umagen værd at studere kilden nærmere under arbejdet med *Det Kongelige Bibliotek i støbeskeen*, undrer mig også.

Også Ellen Jørgensen, skriver Ilsøe, har jeg “fundet anledning til at miskreditere ved at tillægge hende den urigtige opfattelse, at katalogen i E 8 skyldes (er affattet af) Peder Schumacher”. Jeg påstår naturligvis ikke, at Jørgensen gør Worms katalog til Schumachers arbejde. At kilden KBs Arkiv E 8, der af Jørgensen citeres som *Cat. Schumacheri* og af mig som *Worms katalog*, skulle være affattet af Schumacher har ingen forsøgt at hævde, og jeg ved ikke, hvor i min afhandling, Ilsøe finder belæg for påstanden om, at jeg skulle tillægge Ellen Jørgensen en sådan opfattelse.

Ilsøe nævner, at betegnelsen *Cat. Schumacheri* kan misforstås. Jeg konstaterer i min afhandling, at den er blevet det. Min indvending mod betegnelsen er imidlertid ikke fremkaldt af den sproglige ambivalens, men af en undren over, at Ellen Jørgensen, som den knivskarpe historiker hun var, ikke reflekterede over, hvad kilden faktisk repræsenterede, men i dette tilfælde slog sig til tåls med at tage dens egne ord om sig selv for pålydende. Jeg miskrediterer ikke Ellen Jørgensen og bebrejder hende ingenting. At tale om “en ukarakteristisk mangel på præcision” er efter min mening udtryk for det modsatte.

Ilsøe henviser i sit indlægs sidste afsnit til Ellen Jørgensens afhandling “De middelalderlige latinske Manuscripter i Det kgl. Bibliotek. Et Bidrag til Manuscriptsamlingens Historie” fra 1927, som jeg, ifølge Ilsøe, “af ukendte grunde har undladt at inddrage blandt referencerne, skønt dens relevans er indlysende”. Denne reprimande er på sin plads. På det særtryk af afhandlingen, jeg har arvet, har Jørgensen med egen hånd og humor skrevet: “De der er Stamgæster ved Haandskriftbordene skal tvangsfodres med dette lille Opus. EJ.” Således belært burde jeg have tvangsfodret læseren med en henvisning, men fandt det undervejs ikke relevant, fordi Jørgensen ikke har haft Schumachers liste fremme til selvstudium. Hun bygger alene på Bruuns omtale fra 1873, og har derfor ikke noget nyt og selvstændigt at sige om kilden.

Erik Petersen